

2.ÜNİTE

KÜLTÜR VE MİRAS

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS İLK TÜRK DEVLETLERİ

TÜRKLERİN İLK YURDU ORTA ASYA

Türklerin bilinen ilk yurdu **Orta Asya** yani Türkistan'dır. Orta Asya batıda Hazar Denizi, doğuda Kingan Dağları, kuzeyde Altay Dağları ve Sibiryaya, güneyde ise Hindukuş ve Karanlık Dağları arasında yer alır.

İLK TÜRK DEVLETLERİNDE SOSYAL VE EKONOMİK YAŞAM

Orta Asya **sert karasal iklimin** yaşandığı, geniş **bozkırların** olduğu bir coğrafyadır. İklimden dolayı temel geçim kaynakları **hayvancılıktır**.

Orta Asya'nın coğrafi özellikleri, **bozkır kültürünü** ortaya çıkarmıştır. Bozkır kültürü, Türklerin **sosyal ve ekonomik yapısını** şekillendirmiştir. Doğaya karşı verilen mücadele Türklerle **sosyal, siyasi, askerî yetenekler** kazandırmıştır

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS İLK TÜRK DEVLETLERİ

Hayvancılıkla uğraşmışlar ve hayvanlara taze otlak bulmak için **Konar-Göçer** bir hayatı benimsemişlerdir. Mimari yapı gelişmemiş **Çadırda yaşamışlar**.

Hayvancılıkla uğraşmalarından dolayı halı kilim gibi **dokumacılık faaliyeti** gelişmiştir. Konar göçer yaşamdan dolayı **taşınabilir eşyalar** kullanmışlardır.

Türklerin, en önemli geçim kaynağı hayvancılıktır. En çok **at, siğir ve koyun** yetiştirmişlerdir. Türkler **atı ilk evcilleştiren milletlerden** birisidir. Bu sayede **çok geniş alanlara yayılma** imkânı bulmuşlardır

Türkler hayvancılıkla uğraşmalarından dolayı **dokumacılık faaliyetinde gelişmişlerdir**. Pazırık Kurganı'nda çıkan **Pazırık Halısı** dünyanın en eski düğüm tekniği ile dokunmuş halısı olarak kabul edilir. Halıda bozkır kültürüne ait hayvan figürleri yer almaktadır.

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS İLK TÜRK DEVLETLERİ

Hayvancılıkla uğraşan ilk Türk devletleri sürekli hareket halinde ve yetersiz otlaklar da hayvanlarını otlatmak zorundaydı. Bu nedenle soy birliği ve toplumsal örgütlenme önemliydi.

Toplum **OĞUŞ** (Aile) **URUG** (Sülale) **BOY** (Sülaleler birliği, aşiret) **BUDUN** (millet) **İL** (devlet) Şeklinde örgütlenmiştir.

Ayrıca ilk Türk devletlerinde **Sınıf farklılıkları ve kölelikte** yoktur.

DİN VE İNANIŞ

Türklerde **Ahiret** yani ölümden sonra hayatın varlığı inancı **mevcuttur**. Tanrının gökte olduğuna inanmışlar ve **GÖK TANRI** ismini vermişlerdir. Ölülerini **YUG** adı verilen törenlerle eşyaları ile birlikte **KURGAN** denilen mezarlara gömmüşler ve mezarlarının başına ölen kişi hayattayken kaç düşman öldürdüyse o kadar **BALBAL** denilen heykeller dikmişlerdir.

HUKUK KURALLARI

Türklerde toplumsal ve siyasal hayatı düzenleyen yazısız hukuk kuralları vardı **TÖRE** denilen bu kurallara **Kağan dahil herkes uymak zorundadır**. Töre Adalet Eşitlik ve İyiliğe dayanmaktadır.

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS İLK TÜRK DEVLETLERİ

DEVLET YÖNETİMİ

İlk Türk devletlerinde devleti yöneten kişiye **Han, Hakan, Kağan**, gibi unvanlar verilmiştir. Hükümdarlık yetkisi aileye **Tanrı** tarafından verildiğine inanılırdı. Bu anlayışa "**Kut İnancı**" denirdi. Kut inancına göre bir kişi Hükümdar olabilmek için **hükümdar soyundan olmak** gerekirdi.

Kut inancı bir taraftan **hükümdarın otoritesini** ve **halkın devlete bağlılığını arttırırken** diğer yandan tüm sülaleye verildiği için **taht kavgalarına neden olmuş ve devletin kısa sürede yıkılmasına sebep olmuştur**.

Devlet işleri **KURULTAY, KENGES** ya da **TOY** denilen meclislerde görüşülmüştür. Kurultay da devlet işleri görüşülür ancak **son sözü söylemek Kağana** aittir. Bu nedenle **danışma meclisi** özelliği gösterir. Ancak kurultay gerekli durumda kağanı görevden alabilmekteydi.

Kurultaya Hükümdarın eşi **HATUN** da katılabilir. Bu ilk Türk devletlerinde **kadına verilen değeri** gösterir.

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS İLK TÜRK DEVLETLERİ

ORDU TEŞKİLATI

Kaleler ve surlar yapmadıkları için kendilerini korumak için orduya önemi vermişlerdir. **Ordu Millet** anlayışı vardır. Savaş zamanı Eli silah tutan herkes savaşa katılırdı. Asya Hun Hanı **METE HAN** döneminde orduda **ONLU** sistem oluşturulmuştur. Askerler ok, yay, kement, kılıç, kargı, süngü ve kalkan gibi silahlar kullanmışlardır. En ünlü savaş taktiği **HİLAL TAKTİĞİ** ya da diğer isimleri ile **Kurt Kapanı, Sahte Ricat, Turan taktiğini** kullanmışlardır.

YAZI DİL VE EDEBİYAT

Ural - Altay dil grubuna mensup olan Türkçe **önceleri sözlü sonra da yazılı** olarak gelişmiştir. Sözlü dönem eserleri arasında **Destanlar, Savlar (atasözü), ölenler için söylenen sagular (ağıt), koşuk** yer alır. Başlıca Türk Destanları arasında **Alper Tunga Destanı** (İskitler, Sakalar), **Oğuz Kağan Destanı** (Hunlar), **Ergenekon ve Bozkurt** destanları (Kök Türkler), **Göç ve Türeyiş** destanları) Uygurlar) ve **Manas Destanı** (Kırgızlar) yer alır.

Ayrıca Türkler kendilerine ait **alfabeler** oluşturmuşlardır. Bunlardan en önemlisi olan 38 harften oluşan **Göktürk (Orhun) Alfabesi** ve 18 Harften oluşan **Uygur Alfabesi** dir.

Günümüze kadar gelmiş **en önemli yazılı eser arasında Göktürk kitabeleri** yer alır.

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS İLK TÜRK DEVLETLERİ

BİLİM VE SANAT

Türkler 1 yılı 365 gün 6 saat olarak hesaplayarak **12 hayvanlı Türk Takvimini** oluşturmuşlardır. Uygurlar tahta harflerden **matbaayı** ve pamuktan kâğıdı yapmışlardır. Başta Kök Türkler olmak üzere bütün Türk devletleri **madencilikte özellikle de demircilikte ileri** gitmişlerdir. Kazakistan'ın başkenti Alma Ata yakınlarında bir kurgandan çıkarılan **Altın Adam Heykeli** Türk maden sanatının ne kadar geliştiğini gösterir. Türkler, eşyalarında ve yapılarında "**hayvan üslubu**" denilen, hayvan figürlerini kullanmışlardır. Uygurlar döneminde **FRESK** yani duvar resimleri yapmışlardır. En önemli müzik aleti **KOPUZ** dur.

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS İLK TÜRK DEVLETLERİ

İSLAMİYET ÖNCESİ TÜRK DEVLETLERİ

ASYA HUN (BÜYÜK HUN) İMPARATORLUĞU

Teoman (Temsili)

- Tarihte bilinen ilk Türk devleti MÖ 220'de kurulan **Asya Hun Devleti**'dir.
- Bilinen ilk hükümdarı **Teoman**'dır. Bu nedenle devletin kurucusu olarak kabul edilmektedir.
- **Ötügen** (Ötüken) Merkezli Orhun ve Selenge ırmakları civarında kurulmuştur.
- Asya Hun Devleti'nin **en güçlü dönemi METE HAN** dönemidir.
- Mete Han Orta Asya'da yaşayan **Türkleri tek bir çatı altında toplayan ilk Türk hükümdarıdır.**

Mete Han (Temsili)

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS İLK TÜRK DEVLETLERİ

Mete Han Orta Asya'da siyasi hâkimiyetini sağladıktan sonra Çin'e akınlar başlatmıştır. Çinliler, Türk akınlarını durdurabilmek için **Çin Seddi'ni** yaptılarsa da başarılı olamamışlardır.

Mete Han Çin Seddi'ni aşarak Çin'i yenmiş ancak Çin'e yerleşmektense **Çin'i, vergiye bağlayarak geri çekilmiştir**. Bunun temel sebebi Kalabalık Çin nüfusu arasında **asimile olmamaktır**.

Mete Han'ın bu davranışı **milliyetçi bir kişi** olduğunu gösterir.

Mete Han orduyu **on, yüz, bin gibi** bölümlere ayırarak disiplinli bir ordu kurmuştur bu sisteme Onlu Sistem denir. Bu sistem günümüze kadar gelmiş ve dünyadaki birçok devlete örnek olmuş ve **Türk Silahlı Kuvvetleri'nin** kuruluş yılı olarak **Mete Han'ın tahta çıktığı M.Ö 209** yılı kabul edilir.

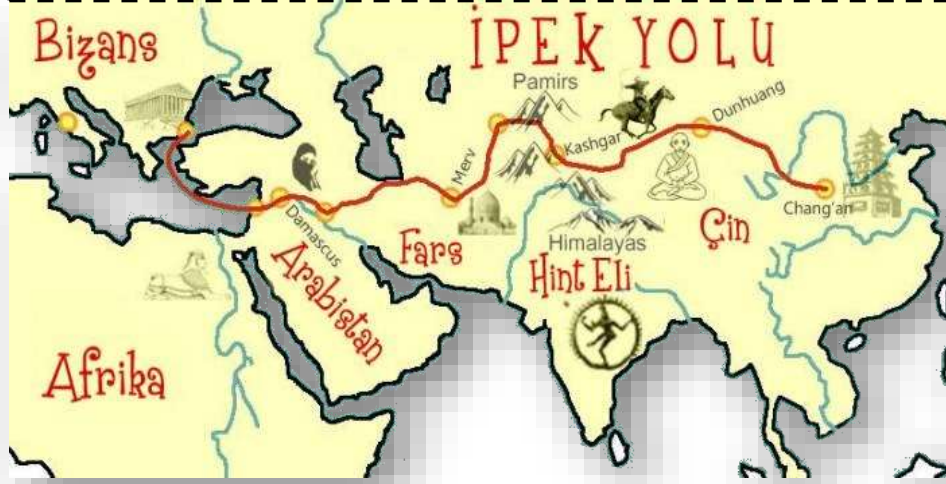
Devlet yönetiminde Asya Hun Devleti **ikili sistemi** kullanmıştır. Buradaki amaç toprakları doğu ve batı olarak iki yönetim bölümüne ayırıp **geniş ülke topraklarını daha kolay yönetmektir**. Doğu bölüm idaresinin başında hakan bulunurken batıda da hanedanın bir üyesi bulunmaktadır. İkili sistemin **olumsuz yanı ise devlet zayıfladığında devletin kısa sürede yıkılmasını** kolaylaştırmasıdır.

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS İLK TÜRK DEVLETLERİ

Asya Hunları ile Çinliler Çin'den başlayıp Orta Asya üzerinden Avrupa'ya giden **İpek Yoluna** hâkim olabilmek amacı ile arasında sürekli mücadeleler olmuştur.

Asya Hun Devleti **Mete Han'dan sonra** Kut Anlayışından dolayı hanedan üyeleri arasında taht mücadeleleri yaşanmış ve Çin'in entrikaları sonucu **ikiye ayrılmıştır**.

Çin'in hakimiyeti altına girmek istemeyen **Batı Hunları batıya doğru göç ederek Kavimler Göçünü** başlatmıştır

Oğuz Kağan Destanı

...Yurda dönmüş olan Oğuz, altı oğlu ile bir gün ava gitti. Oğulları altın bir yay ile üç altın ok buldular. Bunları paylaşması için babalarına getirdiler. Babaları Oğuz Han yayı üçe parçalayıp büyük üç oğluna, üç altın oku da küçük üç oğluna verdi. Şöyle karar verdi: Kendilerine yay verdiği üç oğlunun soyundan geleceklere **BOZOK** densin (Bozok: parçalamak, bozmak). Kendilerine ok verdiği diğer üç oğlunun soyundan geleceklere **ÜÇÖK** densin (Üçok: Üç tane ok). Buyurdu ki, bundan sonra oğullarından kim gelirse beraberce kalsınlar: "Biz hepimiz bir soydanız" deyip orduda kendi yerini ve rütbesini bilsinler. Orduda yay verdiklerim sağ kolu, ok verdiklerim sol kolu teşkil etsin. Zira yay hakan gibi hükmeder ok ise ona tabi olur. Onların yurdunu da buna benzer şekilde ayırıp tayin etti. Bu toy da herkesin önünde sözünü bu şekilde tamamlayıp buyurdu ki: "Ben öldükten sonra yerim, tahtım ve yurt, oğlum Küin Han'ındır."

Zeki Velidi TOĞAN, "Oğuz Destanı", s.48 (Düzenlenmiştir.)

2.6: Oğuz Kağan Destanı Temsili Resim

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS İLK TÜRK DEVLETLERİ

KAVİMLER GÖÇÜ (M.S. 375)

Asya Hun İmparatorluğunun yıkılmasından sonra Batı Hunlular Çin hakimiyetine girmemiş ve batıya doğru hareket etmişlerdir. Bu göç sırasında **önüne çıkan kavimleri batıya doğru hareket** ettirmiştir. Bu olaya **KAVİMLER GÖÇÜ** denir.

NEDENLERİ

- Asya Hun Devleti'nin yıkılması.
- Boylar arası rekabet.
- İklim şartlarının zorlaşması.
- Çin ve Moğol baskısının artması.
- Otlakların azalması.
- Bağımsız yaşama arzusu

SONUÇLARI

- Batıya giden Türkler Avrupa'da **Batı Hun Devleti**'ni kurmuştur.
- **Türk Kültürü** Avrupa'da hızla yayılmaya başlamıştı.
- M.S. 395 de Roma İmparatorluğu, **Doğu-Batı Roma** olmak üzere ikiye ayrıldı.
- Avrupa'ya gelen yeni kavimler, bugünkü Avrupa devletlerinin temellerini attılar.
- Roma İmparatorluğu yıkılınca Avrupa'da **Derebeylik (Feodalite) rejimi** ortaya çıktı.
- **İlk Çağ** kapandı, **Orta Çağ** başladı.

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS İLK TÜRK DEVLETLERİ

I. KÖK (GÖK) TÜRK DEVLETİ (552-630)

Bumin Kağan (Temsili)

- Bumin Kağan ve Kardeşi İstemi Yabgu Hun devleti yıkıldıktan sonra Türkleri birleştirip yeniden devletleştirdiler.
- Başkenti Ötüken'dir.
- Bumin kağan Ülkeyi ikili teşkilata uygun olarak kardeşi İstemi Yabgu ile birlikte yönetmiştir
- Türk adıyla kurulan ilk Türk devletidir. (Milliyetçi Olduklarını Gösterir.)
- Kendilerine özgü 38 harften oluşan Göktürk Alfabesi vardır. (Milliyetçi Olduklarını Gösterir.)
- En güçlü dönemi Mukan Kağan dönemidir.
- Mukan Kağan Ölümünden sonra, Çin entrikaları sonucu devlet zayıfladı ve Çin hâkimiyetine girdi.

Mukan Kağan (Temsili)

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS İLK TÜRK DEVLETLERİ

II. KÖK (GÖK) TÜRK (KUTLUK) DEVLETİ (682-744)

Kutluk Kağan (Temsili)

- Çin esareti altında yaşamak istemeyen **Kutluk Kağan** Çinlilere başkaldırarak **Ötüken'de** devleti tekrar kurdu.
- Kutluk Kağana Devleti, ülkeyi derleyip toplayan, birleştiren anlamına gelen **İLTERİŞ** unvanı verildi.
- En önemli Hükümdarı **Bilge Kağandır**. Bilge kağan devleti kardeşi **Kültigin** ve Veziri **Tonyukuk** la birlikte yönetmiştir.
- Bu dönemde Bilge Kağan, Kültügin ve Vezir tonyukuk kendi adlarına **GÖKTÜRK (Orhun) kitabelerini** yazdırmışlardır.
- Bilge Kağanın ölümünden sonra devletim zayıflayarak, birer Türk boyu olan **Karluk, Basmıl ve Uygurların** saldırıları sonucu yıkılmıştır.

Bilge Kağan (Temsili)

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS İLK TÜRK DEVLETLERİ

GÖKTÜRK (ORHUN) YAZITLARI, (BENGÜ TAŞ (EBEDİ TAŞ))

- Türklere ait günümüze gelmiş en önemli eserdir. Sırasıyla Vezir **Tonyukuk Kültigin ve Bilge Kağan** adına dikilmiştir.
- 38 harfli **Kök Türk Alfabesi** ile yazılmıştır.
- Kültigin ve Bilge Kağan Abideleri **Yolluğ Tigin** tarafından, Tonyukuk Kitabesi kendisi tarafından **yazılmıştır**.
- Günümüzde **Moğolistan** sınırları içerisinde bulunmaktadır.
- **Öğüt** niteliğinde olan Kitabelerde Türklerin siyasi, sosyal ve ekonomik yaşayışları, bağımsızlıklarını kazanmak için yaptıkları mücadeleler ve yönetim anlayışları anlatılmıştır. Devlet adamları ile halkın karşılıklı görevlerinden, vatan sevgisinden, yaşam tarzlarından, sanat anlayışları ve geleneklerinden bahsedilmiştir. Türk milletinin **diğer milletlerden gelecek tehlikelere karşı daima uyanık olmaları** gerektiği vurgulanmıştır.
- 1893 yılında Danimarkalı dilbilimci **Vilhelm Thomsen** tarafından okunmuştur.

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS İLK TÜRK DEVLETLERİ

Ergenekon ve Bozkurt Destanları Göktürklerle aittir.

Ergenekon destanında düşmana yenilen Türklerin kaçarak dağların arasında Ergenekon denilen yerde yaşamaya başlaması ve burada zamanla çoğalarak buraya sığmaması sonucu demirden bir dağın eritilmesi sonucu 21 Mart'ta yeniden dışarı çıkması anlatılır.

Kök Türklere Ait Ergenekon Destanı

...Dağların arasındaki düzlüğü yurt tutup burada çoğalmaya başlayan Türkler; artık bu dağ ve ormanlıklar içine sığmaz ve yaşayamaz hâle geldiler. Dağlar arasındaki tek geçitten geçmek de yine çok zordu. Hepsi bir araya gelip bu dar geçitten nasıl geçeceklerini düşündüler ve kurtuluş için bir yol aradılar. Hemen bu geçitte bir demir madeni vardı. Bu madeni işletir ve eriterek demir hâline getirirlerdi. Başka bir yol bulamayınca bu demir kapıyı eritip oradan çıkmaya karar verdiler. Hepsi bir araya gelip ormandan odunlar topladılar ve eşeklerle, yük yük kömürler getirdiler. Ayrıca da körükler yaptılar. Bu körükleri yapmak için de yetmiş baş at ve öküz kestiler. Bunların derilerini soyup kullanılacak hâle getirdiler. Topladıkları dağ gibi odun ve kömürleri geçidin önüne yığdılar. Körükleri, öyle dizdiler ki ateş yanıp da körükler üflenmeye başlayınca dağ hemen eriyip delinecekti. En sonunda ateşler yandı, körükler işledi ve geçit de eriyip parçalandı. Nihayet, Türkler Ergenekon'dan çıkıp bütün dünyaya yayıldılar.

Bahaddin ÖGEL, "Türk Mitolojisi", s.62-63 (Düzenlenmiştir.)

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS İLK TÜRK DEVLETLERİ

UYGUR DEVLETİ (745-840)

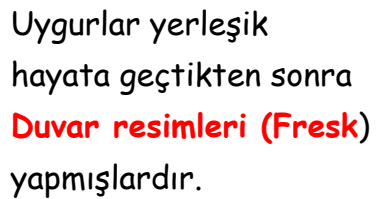

Kutluk Bilge Kül
Kağan (Temsili)

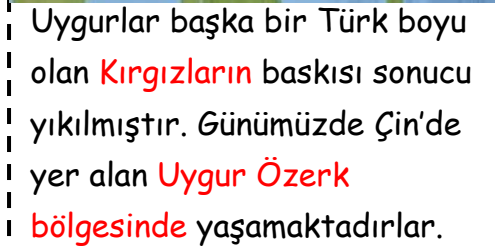
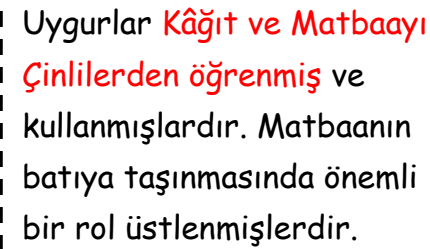
- Kutluk Bilge Kül Kağan tarafından kurulmuştur.
- Başkenti Ordubalık (Karabalsagun)
- Uygurların en parlak dönemi oğlu **Moyen-Çur** dönemidir.
- Böğü Kağan döneminde **Maniheizm** dinini kabul ettiler. Mani dinine göre **hayvansal gıdaların tüketmek ve savaşmak yasaktı**. Bu nedenle Uygurlarda bitkisel gıda tüketmek için toprağı ekip biçmeye başladılar. Sonuçta **yerleşik hayata alışmış, şehirler ve savunma amaçlı kaleler kurmuş ve savaşçı özelliklerini yitirmeye** başlamışlardır. (Uygurlar **yerleşik hayata** geçen ilk Türk devletidir.)

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS

İLK TÜRK DEVLETLERİ

Uygurların kendine özgü **18 harften oluşan** alfabesi vardır. Kendi alfabesini kullanması **Milliyetçi** özellikte olduğunu gösterir.

Türeyiş destanında Uygur hakanının, üç kızını insanoğluyla evlendirmeyi uygun bulmayarak Tanrı'ya, kızlarıyla evlenmesi için yakarması ve Tanrı'nın bir kurt suretinde görünerek hakanın kızıyla evlenmesi ve Uygur Türklerinin bu evlilikten çoğalması anlatılır.

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS

İSLAMİYETİN DOĞUŞU VE YAYILIŞI

İSLAMİYETTEN ÖNCE ARAP YARIMADASI

İslamiyet'ten önce Arap yarımadasında

- Her türlü **haksızlık adaletsizlik, eşitsizlik** yaygındı,
- **Kız çocukları** utanç olarak görülüyordu ve **diri diri toprağa gömülüyordu.**
- **Putperestlik, Falcılık, büyüculük** ve yaygındı,
- **Köle ticareti** yaygın olarak yapılmaktaydı,
- İnsanlar **Taştan, tahtadan ya da helvadan yaptıkları putlara** tapıyorlardı,
- Her kabile kendisini diğerlerinden üstün görür ve aralarında **kan davaları** vardı,

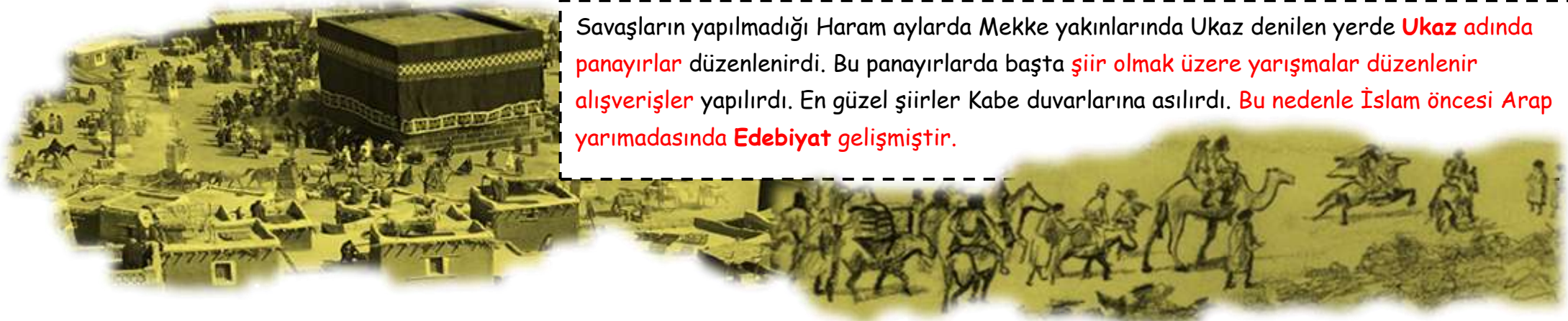
Yaşanan bu uygulamalardan dolayı bu döneme bu döneme **CAHİLİYE DÖNEMİ** denmektedir.

Peygamber Efendimizin dünyaya geldiği 571 yılında Mısır, Suriye, Anadolu ve Doğu Avrupa'da Bizans İmparatorluğu, İran'da Sasani İmparatorluğu, Orta Asya'da Kök Türk Devleti bulunuyordu. Arap Yarımadası'nda ise güçlü bir devlet yerine küçük , birbiri ile mücadele eden kabileler mevcuttur.

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS İSLAMİYETİN DOĞUŞU VE YAYILIŞI

Savaşların yapılmadığı Haram aylarda Mekke yakınlarında Ukaz denilen yerde **Ukaz** adında panayırlar düzenlenirdi. Bu panayırlarda başta **şiiir olmak üzere yarışmalar düzenlenir alışverişler** yapılırdı. En güzel şiiirler Kabe duvarlarına asılırdı. **Bu nedenle İslam öncesi Arap yarımadasında Edebiyat gelişmiştir.**

PEYGAMBER EFENDİMİZİN VE İSLAMİYETİN DOĞUMU

Böyle Karanlık Bir Çağda
Peygamber Efendimiz
(S.A.V.) İnsanlığa Bir
Umut Bir , Bir Kurtarıcı,
Bir Güneş Gibi **571**
Yılında Mekkede dünyaya
geldi.

Annesinin adı **Amine** Babasının adı **Abdullah'tır.**

Daha dünyaya gelmeden **babasını**, 6 yaşında **annesini** 8 yaşında dedesi **Abdūlmuttalip'i kaybetti.** Bu yaştan sonra **amcası Ebu Talib'in himayesinde** yaşadı.

Bir süre Süt annesi **Hız. Halime'nin** yanında yaşadı 25 yaşına geldiğinde ise ticaretle uğraşan **Hız. Hatice** ile evlendi.

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS İSLAMİYETİN DOĞUŞU VE YAYILIŞI

Hız. Muhammed (S.A.V.) efendimize Peygamberlik vahyedilmeden önce çevresinde dürüstlüğünden güvenilirliğinden dolayı **Muhammedü'l Emin (Güvenilir Muhammed)** olarak biliniyordu. Aynı zamanda zulme uğramış mazlumlara yardım etmek ve zalimlere karşı koymak amacıyla kurulan **Hilfû'l-Fudûl (erdemliler Topluluğu)** a üyeydi.

Hız. Muhammed (S.A.V.) efendimiz içinde bulunduğuş kötülüklerden uzaklaşmak için zaman zaman **Nur dağında bulunan Hira mağarasında** derin düşüncelere dalıyordu.

Hız. Muhammed (s.a.v) yine böyle bir gün Hira Mağarası'ndayken vahiy meleğuş **Cebrail (a.s.)** aracılığıyla kendisine ilk vahiy geldi. Allah'tan gelen ilk vahiy "**Yaratan Rabb'inin adıyla oku!** O, insanı "alak"dan yarattı. Oku! Senin Rabb'in en cömert olandır. O, kalemle yazmayı öğretendir, insana bilmediğini öğretendir." (Alak Suresi 1-5 ayet) şeklindeydi. Böylece **610 yılında Hız. Muhammed (s.a.v)** **peygamber** oldu ve İslamiyet'i insanlara anlatmaya başladı.

Hira Mağarası

NUR DAĞI

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS

İSLAMİYETİN DOĞUŞU VE YAYILIŞI

Hız. Muhammed (S.A.V.) efendimiz peygamberlik müjdesinden sonra İslam'ı anlatmaya başladı. Bu çağrıya uyup **ilk Müslüman olanlar Hız. Hatice, Hız. Ebubekir, Hız. Ali ve Hız. Zeyd bin Hârise**'dir

Ancak Mekke'nin ileri gelenleri İslam'a şiddetle karşı çıktılar ve Müslümanlara baskı yapmaya başladılar. Bunun üzerine ilk başta bir grup Müslüman Habeşistan'a (Etiyopya) gitti. **622 yılında ise Peygamberimiz Mekke'den Medine'ye Hicret (Göç) etti.**

Mekke'den Medine'ye göç edenlere **MUHACİR**, Medine'de muhacirleri karşılayan ve onlara yardım eden Müslümanlara **ENSAR** denir.

HİCRETİN SONUÇLARI

- Mekke Dönemi Sona ermiş **Medine dönemi başlamıştır.**
- **İslam'ın yayılması** kolaylaştı.
- Medine **İslam Devleti** kuruldu.
- Yahudilerle **Medine sözleşmesi** imzalandı.
- **Hicri takvimin başlangıcı** olarak kabul edildi.
- **Mescid-i Nebi** İnşa edildi.

Mescid-i Nebi inşasında hemen yanına öğrencilerin kalması ve eğitimi için **Suffe** denilen odalar da inşa edilmiştir. Bu peygamberimizin ve İslam'ın **eğitime** verdiği önemi gösterir.

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS

İSLAMİYETİN DOĞUŞU VE YAYILIŞI

MEKKELİ MÜŞRİKLERLE MÜSLÜMANLAR ARASINDA YAPILAN SAVAŞLAR

Hicret'ten sonra da Müslümanların peşini bırakmayan Mekkeli müşrikler İslam'ı güçlenmeden yok etmek istiyorlardı. Bu amaçla **Bedir, Uhut, ve Hendek** savaşları yapılmıştır.

BEDİR SAVAŞI 624

Mekkeli müşrikler ile Müslümanlar arasında yapılan **ilk savaştır**. Savaşı **Müslümanlar kazanmıştır**. Esir alınan Mekkelilerden okuma yazma bilenler on tane Müslümana okuma yazmayı öğretirse serbest bırakılacaktı. Bu **eğitime** verilen önemi gösterir.

UHUT SAVAŞI 625

Mekkeli müşrikler ile Müslümanlar arasında yapılan **ikinci savaştır**. Uhud Dağı yakınındaki tepeye yerleştirilen **okçuların mevzilerini terk etmeleri** nedeniyle Müslümanlar savaşı kaybetti. **Peygamber Efendimiz yaralandı. Hz. Hamza şehit oldu.**

HENDEK SAVAŞI 627

Mekkeli müşriklerin ile Müslümanlara yaptığı son saldırıdır. İranlı **Selman-ı Farisi'nin** önerisi ile Medine'nin etrafına **hendekler** kazıldı. (Bu peygamberimizin sahabenin **görüşüne önem verdiğini gösterir**.) Yaklaşık bir ay süren kuşatmadan sonra iklim koşullarına dayanamayan müşrikler çekilmek zorunda kaldı. Savaşı **Müslümanlar kazandı**.

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS İSLAMİYETİN DOĞUŞU VE YAYILIŞI

HUDEYBİYE ANLAŞMASI 628

Müslümanların Kâbe'yi ziyaret etmek istemesi üzerine Mekkeliler ile Müslümanlar arasında bir gerginlik yaşandı. Yapılan görüşmelerin ardından **Hudeybiye Antlaşması** ile sorun çözüldü. Bu antlaşma ile **Mekkeliler, Müslümanları** bir devlet olarak **resmen** tanımış oldu.

Hudeybiye Kuyusu

MEKKENİN FETHİ 630

Mekkelili müşriklerin **Hudeybiye Antlaşması'nın şartlarını bozmaları** üzerine Müslümanlar, 630 yılında Mekke'yi fethederek Kâbe'yi putlardan temizledi ve İslamiyet tüm Arap Yarımadası'na yayıldı. Peygamberimiz genel af ilan etti.

VEDA HUTBESİ 632

Peygamberimiz 632 yılında yaptığı hac sırasında Müslümanlara hutbe vermiştir. Bu hutbeye veda hutbesi denir. Bu hutbe çok önemli bir **insan hakları belgesidir**. Peygamber efendimiz sadece Müslümanlara değil tüm insanlığa hitap etmiştir. Bu açıdan **evrensel** bir belgedir.

VEDA HUTBESİNDEN BAZI BÖLÜMLER

.. **Canlarınız, mallarınız, namuslarınız** mukaddestir. Her türlü tecavüzden korunmuştur.

Ey insanlar! **Kadınların haklarını** gözetmenizi ve bu hususta Allah'tan korkmanızı tavsiye ederim. Sizin kadınlar üzerinde hakkınız, kadınların da sizin üzerinizde hakkı vardır.

Ey müminler! Size iki emanet bırakıyorum, onlara sarılıp uydukça yolunuzu hiç şaşırırmazsınız. O emanetler, **Allah'ın kitabı Kur-ân-ı Kerim ve Peygamberin sünnetidir**.

Müminler! Sözümlü iyi dinleyiniz ve iyi belleyiniz! **Müslüman Müslüman'ın kardeşidir** ve böylece bütün Müslümanlar kardeşler.

Ey insanlar! ...**Arabın Arap olmayana, Arap olmayanın da Arap üzerine üstünlüğü olmadığı gibi**; kırmızı tenlinin siyah üzerine, siyahın da kırmızı tenli üzerinde bir üstünlüğü yoktur. Üstünlük ancak takvada, Allah'tan korkmaktır.

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS

İSLAMİYETİN DOĞUŞU VE YAYILIŞI

DÖRT HALİFE DÖNEMİ 632-661

Hız. Muhammed'in (s.a.v) vefatından sonra devletin ileri gelenleri Müslümanların bağısız kalmaması için **devlet başkanı (Halife) seçilmesi** konusunda görüş birliğine vardı.

HALİFE: Hız Muhammedin (sav) vefatından sonra **Müslümanların dini, siyasi ve askeri liderliğini** yapan kişilere denir.

Halifeler Müslümanların **ileri gelenlerinin görüş birliği** ile **seçildiği** için bir bakıma **Cumhuriyet** rejimine benzer.

Bu dönemde sırası ile **Hız. Ebubekir** (632-634) **Hız. Ömer** (634-644) **Hız. Osman** (644-656) **Hız. Ali** (656-661) başa geçmiştir.

Hız. EBUBEKİR (632-634)

- Peygamberimizle ilişkilerindeki sadakatinden dolayı "**sıddık**" unvanına sahiptir.
- İslam'ın **ilk halifesidir**.
- Kısa süren halifeliği boyunca isyan hareketleriyle ve **sahte peygamberlik iddiasında bulunanlarla uğraşmıştır**.
- Hafızların savaşlarda şehit olması üzerine **Kur'an ayetlerini toplatarak kitap** haline getirmesidir.

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS İSLAMİYETİN DOĞUŞU VE YAYILIŞI

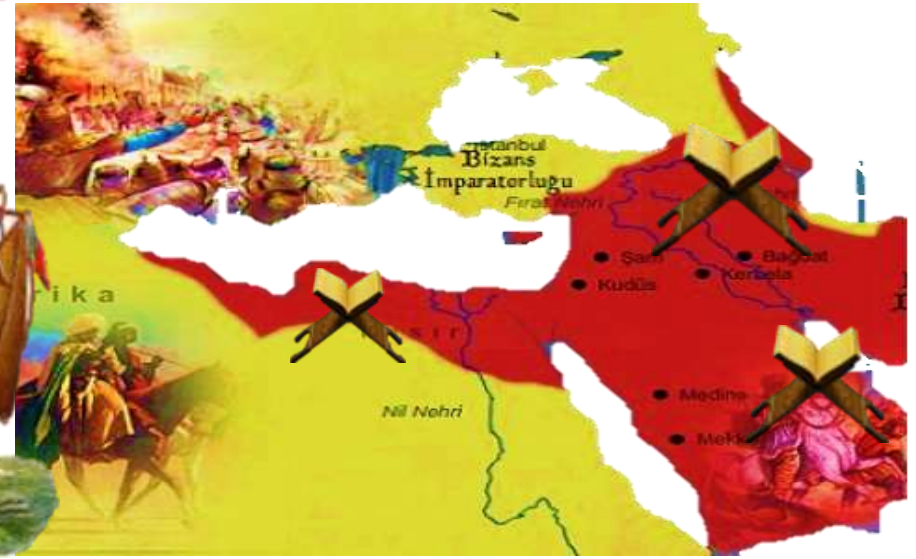
HZ. ÖMER (634-644)

- Hz. Ömer **adaletli yönetimiyle** meşhurdur.
- Devleti **teşkilatlandırın** halifedir. Bu dönemde
 - ❖ **Divan** örgütü,
 - ❖ **Beytülmal** denilen devlet hazinesi,
 - ❖ **Eyalet** yönetimi,
 - ❖ **Hicri** Takvim
 - ❖ **Adli teşkilat...oluşturuldu.**
- **Arabistan dışında fetihler** yapıldı **Suriye, Filistin, Mısır, İran'ı** fethedip buralarda Müslümanlığın yayılmasını sağlamıştır.

HZ. OSMAN (644-656)

- Merhametiyle tanınan Hz. Osman Dönemi'nde fetihler devam etmiş; **Kıbrıs, Libya, Tunus ve Horasan** fethedilmiştir.
- İslamiyet'in geniş sınırlara yayılması, Kur'an-ı Kerim'in çoğaltılması ihtiyacını doğurmuştur. Bu ihtiyacı karşılamak amacıyla **Kur'an-ı Kerim çoğaltılarak** bu bölgelere gönderilmiştir.
- İlk İslam **donanması** bu dönemde kurulmuştur.

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS İSLAMİYETİN DOĞUŞU VE YAYILIŞI

HZ. ALİ (656-661)

- Cesaretiyle tanınan Hz. Ali döneminde İslam toplumunda **iç savaşlar** çıkmıştır.
- İç karışıklıktan dolayı **fetihler durmuştur**.
- Devletin merkezi Medine'den **Kufe'ye** taşınmıştır.
- Hz. Ali'nin şehit edilmesiyle **Dört Halife Dönemi sona ermiştir**

EMEVİLER DÖNEMİ (661-750)

- Dört halife döneminden sonra Şam valisi **Muaviye** tarafından merkez **Şam** olmak üzere kurulmuştur.
- Bu dönemde tüm Kuzey Afrika, İspanya ve Türklerin yaşadığı Orta Asya'nın batısı **Horasan** ve çevresi fethedilmiştir.
- **Muaviye** kendisinden **sonra** yerine oğlu **Yezid'in** geçmesini istemiştir. Bu olaydan sonra **yönetim babadan oğula geçtiği için halifelik saltanata dönüşmüştür**.

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

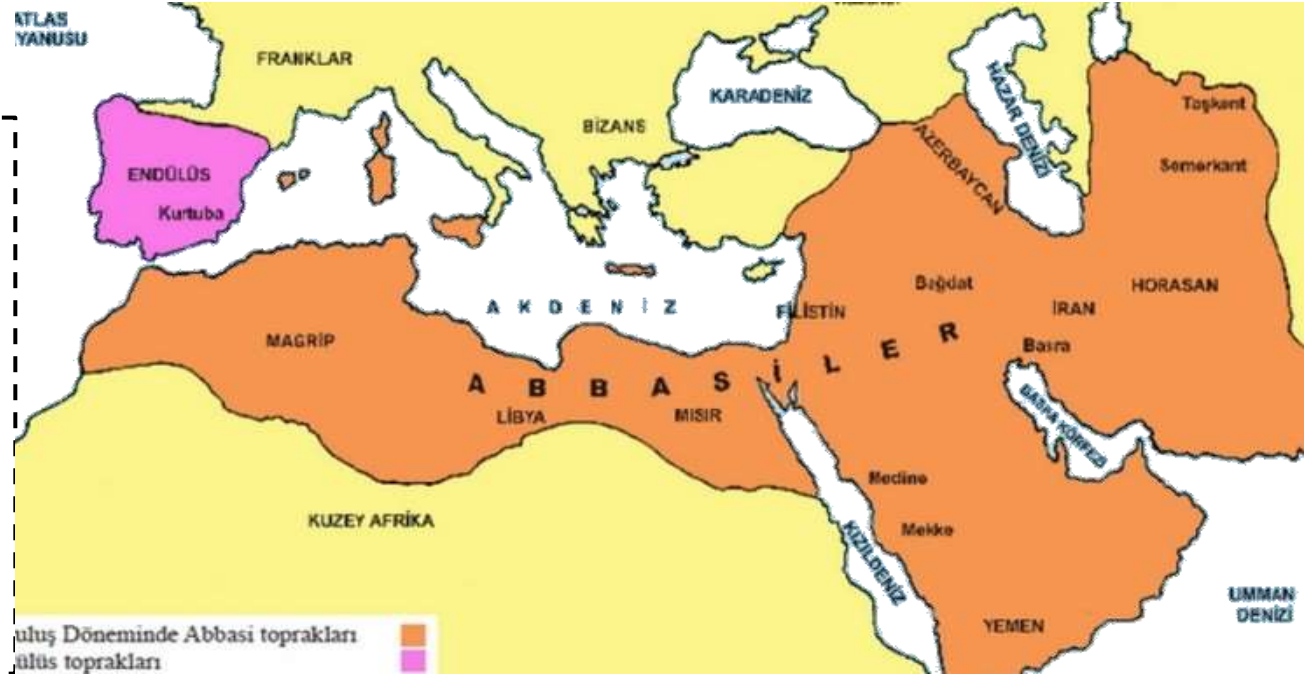
2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS İSLAMİYETİN DOĞUŞU VE YAYILIŞI

- Emeviler **Tarık Bin Ziyad** komutasında Cebeli Tarık Boğazı'nı geçip İspanya'yı fethetti ve bölgede **Endülüs Emevi Devleti**'ni kurdu. (756-1031)
- Emeviler, kendilerini üstün görüp aşırı **Arap milliyetçiliği (Mevali)** politikası izliyorlardı. Onların bu anlayışları İslam'ın yayılmasını yavaşlatmış, Türklerin Müslüman olmasını geciktirmiş ve devletin yıkılmasını hızlandırmıştır.
- **Abbasiler** Emevilerin varlığına **son vermiştir**.

ABBASİLER DÖNEMİ (661-750)

- Emevi Devleti'nin yıkılmasıyla Hz. Muhammed (s.a.v)'in amcası Abbas'ın soyundan **gelen Ebu Abbas Abdullah** tarafından **Bağdat'ta** kuruldu.
- Emevilerin aksine Arap milliyetçiliği (**Mevali**) **yapmamaları**, Türkler dâhil birçok milletin Müslüman olmasını sağlamıştır.

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS İSLAMİYETİN DOĞUŞU VE YAYILIŞI

- Çinlilerle Abbasilerin yaptığı **Talas** savaşında Türkler Abbasîleri desteklediler. (Türklerin Müslüman olmasını hızlandırdı.)
- Abbasiler Türklerin, askerî yeteneklerinden faydalanmak için orduda önemli görevler verdiler. Türklere özel olarak "**Samarra**" adlı şehri kurdular. Ayrıca **sınır güvenliğini** Türklerin sağlaması için de "**Avasım**" adlı sınır şehirlerini kurmuşlardır
- Abbasiler Dönemi'nde eğitim, bilim, kültür ve sanata önem verilmiş zamanın en büyük bilimsel araştırma ve tercüme merkez olan **Beytül Hikme okulu** bu dönemde Bağdat'ta kurulmuştur.
- Halife **Harun Reşit** döneminde her bakımdan **zenginleştiler**.
- **İslam medeniyetinin altın çağı** bu dönemde yaşandı.

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS TÜRKLERİN İSLAMİYETİ KABULÜ

TÜRKLERİN İSLAMİYETLE TANIŞMASI

HZ. ÖMER ve HZ. OSMAN DÖNEMİ:

Türkler Müslümanlarla ilk defa Hz. Ömer döneminde komşu oldu. Hz. Osman döneminde ise Türk topraklarına akınlar başladı.

EMEVİLER DÖNEMİ: Emevilerin uyguladığı Mevali (Arap Milliyetçiliği) politikasından dolayı bu dönemde Türkler Müslüman olmamıştır.

ABBASİLER DÖNEMİ: Emevilerin uyguladığı Mevali (Arap Milliyetçiliği) politikası yerine Hoşgörü ve eşitlikçi politika uygulandı. Türklerle devlet içinde önemli görevler verildi. Talas savaşının da etkisi ile Türkler Müslüman olmaya başlamıştır.

TALAS SAVAŞI (751): Orta Asya'da Kök Türk Devleti yıkılmış, siyasi otorite boşluğu ortaya çıkmıştır. Bu siyasi boşluktan faydalanmak isteyen Araplar ve Çinliler Batı Türkistan için mücadeleye başlamışlardır. 751 yılında yapılan Talas Savaşını Türklerle ittifak kuran Abbasiler kazanmıştır.

Savaş sonunda:

- Türkler İslam dinini yakından tanımıştır.
- Batı Türkistan Çin egemenliğine girmekten kurtulmuştur.
- Türk-İslam tarihi başlamıştır.
- Müslümanlar Çinlilerden ve Türklerden kâğıt, matbaa, barut, pusula vb. buluşları öğrenerek dünyaya yayılmasına aracılık etmişlerdir

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS TÜRKLERİN İSLAMİYETİ KABULÜ

TÜRKLERİN MÜSLÜMAN OLMASININ NEDENLERİ:

- Abbasilerin **hoşgörülü, eşitlikçi** bir politika uygulaması
- Türklerdeki **Gök Tanrı** inancı ile İslamiyet'teki **Allah inancının** birbirine **benzemesi**
- Türklerdeki **Uçmağ** (cennet) **Tamu** (cehennem) kavramlarının İslamiyet'te karşılığının bulunması.
- Türklerdeki **ölümden sonra hayata** inancın, İslamiyet'teki **ahiret** inancına uyması
- Türklerdeki dünyaya hâkim olma düşüncesi **Cihan** ile İslamiyet'teki **cihat** anlayışına benzemesi
- Türklerdeki **kurban kesmenin İslamiyet'te de** olması
- Türklerde yasak olan **hırsızlık, yalan söyleme, zina** vb. olumsuz davranışların **İslam dininde de haram sayılması**
- Ticaretle uğraşan Türklerin, ticaret yolları üzerindeki **Müslüman tüccarlarla etkileşim** içerisinde olması

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS TÜRKLERİN İSLAMİYETİ KABULÜ

İLK MÜSLÜMAN TÜRK DEVLETLERİ

KARAHANLILAR (840-1212)

Bilge Kül Kadir
Han (Temsili)

- Karluk, Yağma ve Çiğil boylarının Uygur Devleti'ni yıkmasıyla **Bilge Kül Kadir Han** tarafından 840 yılında kurulmuştur.
- Başkenti Balasagun'dur
- **Orta Asya'da Müslümanlığı kabul eden ilk Türk** devletidir. (Genel anlamda İslamiyet'i kabul eden ilk Türk devleti **İtil Bulgar** Devleti, **ilk Türk boyu Karluklar** dır)
- **Satuk Buğra Han** zamanında İslamiyet'i resmî din olarak kabul etmişlerdir. Saltuk Buğra Han **Abdulkerim** adını almıştır.
- Resmi dilleri **Türkçedir**. (Milliyetçi Olduklarını Gösterir.)
- **Medreseler** inşa etmişler ve **Burslu Öğrenci** okutmuşlardır. (Eğitime Önem verdiklerini gösterir.)

Saltuk Buğra Han
(Temsili)

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS TÜRKLERİN İSLAMİYETİ KABULÜ

GAZNELİLER (969-1187)

Alp Tigin (Temsili)

- Alp Tigin tarafından bugünkü **Afganistan** topraklarında kurulmuştur.
- Başkentimiz **Gazne** şehridir.
- En güçlü dönemi **Gazneli Mahmut** dönemidir.
- Gazneli Mahmut **Hindistana 17** sefer yaparak **burada İslamiyet'in yayılmasını sağlamıştır.**
- Gazneli Mahmut'a Abbasi halifesi **sultan** unvanını vermiştir. Gazneli Mahmut **Sultan unvanını kullanan ilk Türk** hükümdarıdır.
- Gazneli Mahmut **Bilime ve sanata önem** vermiştir. **Biruni için sarayının en kıymetli hazinesi demiştir.**
- **Sultan Mesut** döneminde Selçuklularla 1040 **Dandanakan Savaşı'nda** yenilmiş ve yıkılma sürecine girmiştir. **Gurlular** tarafından yıkılmıştır.
- Yıkılmasındaki diğer önemli faktör **yönetenler Türk halkın yabancı** olmasıdır.

Gazneli Mahmut
(Temsili)

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS TÜRKLERİN İSLAMİYETİ KABULÜ

İLK TÜRK-İSLAM DEVLETLERİNDE KÜLTÜR VE MEDENİYET

Türkler kendi zengin kültür ve medeniyetlerini İslamiyet ile harmanlayarak Türk-İslam medeniyetini oluşturdular.

DEVLET YÖNETİMİ

Karahanlılar, İslamiyet'i resmî din olarak benimsemiş ancak devlet yönetiminde İslamiyet öncesi döneme ait Kut, devletin hanedanın ortak malı sayılması, ikili yönetim vb. anlayışları devam ettirmişlerdir.

Karahanlılar döneminde eski hükümdarlık unvanları "han, hakan, kağan" devam ederken Gazneliler döneminde sultan, hükân, hükavendigâr, gıyaseddin gibi unvanlar kullanılmaya başlanmıştır.

ASKERLİK

Türk devletleri tarih boyunca askerliğe önem vermiştir. Karahanlılar döneminde eski uygulamalar aynen devam etmiş (onlu sistem, Ordu millet anlayışı) Gazneliler döneminde ise orduda paralı askerler kullanılmıştır.

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS TÜRKLERİN İSLAMİYETİ KABULÜ

MİMARİ

İslamiyet'in kabulü Türklerin yerleşik hayata geçişinde etkili olmuştur. Bu durum mimari alandaki gelişmelere katkı sağlamış, "Halka hizmet Hakk'a hizmettir." düşüncesiyle hareket eden yöneticiler, **han, hamam, kervansaray, türbe, cami, mescit, hastane** vb. yapılar inşa etmişlerdir.

EKONOMİ

İslam öncesi dönemde olduğu gibi hayvancılık, tarım ve madencilikle beraber **ticarete de önem vermişlerdir**. Ticaretin canlanması ve güvenliği için **Ribat** adıyla ilk kervansarayları ve **Bimarhane** adı verilen ilk hastaneleri Karahanlılar yapmıştır.

BİLİM SANAT EDEBİYAT

Karahanlılar **Türkçeyi resmî dil** olarak kullanmışlardır. Gaznelilerin ve Selçukluların resmî dili **Arapça**, bilim dili **Farsça**, saray ve halk dili **Türkçedir**. Bu durum **Türk dilinin gelişimini olumsuz etkilemiştir**.

Karahanlılar döneminde **Türk İslam edebiyatının ilk eserleri** verilmiştir.

- Kutadgu Bilig.....Yusuf Has Hacip
- Divanı Lügatit Türk.....Kaşgarlı Mahmut
- Atabetül Hakayık.....Edip Ahmet Yükneki
- Divanı Hikmet.....Hoca Ahmet Yesevi

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

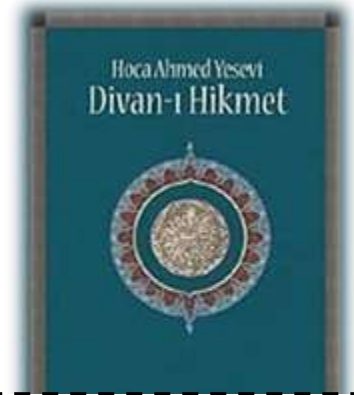
2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS TÜRKLERİN İSLAMİYETİ KABULÜ

KUTADGU BİLİĞ

Yusuf Has Hacib

Divânü Lugâti't-Türk

Kâşgarlı Mahmûd

Devlet yöneticilerine yol göstermek amacıyla yazılmıştır. **Mutluluk veren bilgi** anlamına gelir

Türkçenin Arapçadan üstün olduğunu göstermek ve Araplara Türkçe öğretmek amacıyla yazılmış **sözlüktür.**

Gerçeklerin eşiği anlamına gelir. Ahlaklı insanın özellikleri, ahlak ilkeleri ve çeşitli ahlaki öğütten oluşur.

Dini, ahlaki ve tasavvufi öğretilerden oluşan bir eserdir

Türk İslam devletlerinde Hükümdarlar, bilim insanlarını destekleyerek bilimsel çalışmalarında onlara her türlü imkânı sunmuşlardır. Biruni, İbni Sina gibi birçok bilim insanı bu dönemde yaşamıştır.

İslamiyet öncesinde var olan halı ve kilim dokumacılığı, el sanatları, maden işlemeciliği, minyatür, heykel (Heykelin önemi İslamiyet'le azalmıştır.) gibi sanat dalları devam etmiştir.

HUKUK

Türklerin İslamiyet'i kabulüyle beraber İslami hukuk kuralları uygulanmaya başlanmıştır. İslami hukuk kurallarına "**Şer'i Hukuk**", Türk töresine dayanan hukuk kurallarına da "**Örfi Hukuk**" denilmektedir. "**Örfi Hukuk**" kuralları "**Şer'i Hukuk**" kurallarına aykırı olmamıştır.

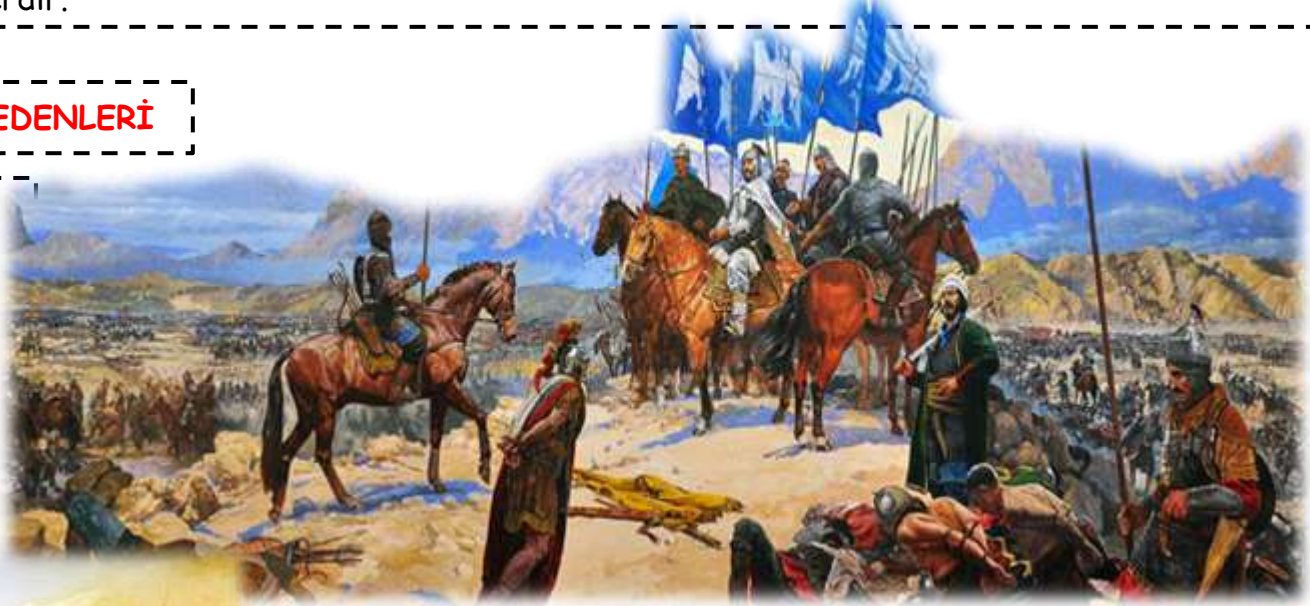
6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS YENİ YURT ANADOLU

Selçuklu Türklerinden önce Anadolu'ya **ganimet elde etmek ve keşif yapmak** amacıyla çeşitli akınlar yapmışlardır. Ancak **Selçuklu Türkleri** **Anadolu'yu yurt edinmek** amacıyla akınlar düzenlemişlerdir.

ANADOLUNUN YURT OLARAK SEÇİLMESİNİN NEDENLERİ

- **İklimi elverişli** olması,
- **Verimli topraklara** ve otlaklara sahip olması,
- Selçukluların **yeni yurt bulma** isteği,
- Selçukluların **İslam'ı yayma** düşüncesi,
- Anadolu'da çok **güçlü bir devletin olmaması**,
- **Yaşadıkları yerlerin getirdiği olumsuzluklar**.

Bu sebeplerden dolayı **Tuğrul ve Çağrı** beyler Anadolu'nun fethi için komutanlarını görevlendirdi. Anadolu yurt edinme sürecinde **Pasinler savaşı** **Malazgirt savaşı** gibi mücadeleler yapılmıştır. Bu savaşlar sonrasında **Anadolu Türk hakimiyeti** başlamıştır.

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS YENİ YURT ANADOLU

BÜYÜK SELÇUKLU DEVLETİ (1040-1157)

Tuğrul Bey (temsili)

- Selçuklularla Gazneliler arasında **1040 yılında yapılan DANDANAKAN SAVAŞI** Selçukluların zaferiyle sonuçlandı. Bu zaferin sonucunda Selçuklu Devleti kuruldu.
- Devletin **kurucuları** Selçuk Bey'in torunları **Tuğrul Bey ve Çağrı Bey'dir.**
- Tuğrul Bey, Abbasi Halifesi'ni Bizans, Fâtımî baskısından kurtararak İslam dünyasının koruyuculuğunu üstlendi. Bu gelişme üzerine **Halife, Tuğrul Bey'e Doğu'nun ve Batı'nın koruyucusu unvanını verdi.**
- Büyük Selçuklular doğu ve batı yönüne fetihlere başladı. Anadolu'ya akınlar düzenleyen Çağrı Bey, kardeşi Tuğrul Bey'i **Anadolu'ya yerleşmeye ikna etti.**

Çağrı Bey (temsili)

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS YENİ YURT ANADOLU

PASINLER SAVAŞI (1048)

- Erzurum'un Pasinler Ovası'nda 1048 yılında **Bizans Ordusu** ile yapıldı ve **savaş kazanıldı**.
- **Anadolu'nun** fethi için yapılan **ilk savaştır**.
- Pasinler Savaşı ile **Anadolu'nun kapısını aralandı** ve Anadolu'ya birçok akın yapıldı.
- Bu savaşın asıl amacı **Anadolu'yu tanımak ve Bizans'ın direncini kırmaktır**.

1071 MALAZGİRT ZAFERİ

Alparslan (temsili)

MALAZGİRT SAVAŞI (1071)

- Tuğrul beyin ölümü üzerine devletin başına **Alparslan** geçti. **Batı seferleri** bu dönemde de **devam etti**.
- Bizans **Türklerin Anadolu'ya yaptığı akınları tamamen durdurmak** amacı ile büyük bir ordu ile Selçuklular üzerine yürüdü.
- Muşun Malazgirt ovasında yapılan savaşı Selçuklular **kazandı**. Bizans İmparatoru **Romen Diyojen esir alındı**.
- Anadolu'nun **kapıları tamamen açıldı ve Anadolu yurt olmaya** başladı.
- Bizans Avrupa'dan yardım istedi ve **Haçlı Seferleri** başladı
- Anadolu'da **Birinci Beylikler** Dönemi başladı. **Çaka Beyliği, Saltuklular, Mengücekliler, Danişmentliler, Artuklular vb.** beylikler kuruldu.

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS YENİ YURT ANADOLU

SULTAN MELİKŞAH DÖNEMİ (1072-1092)

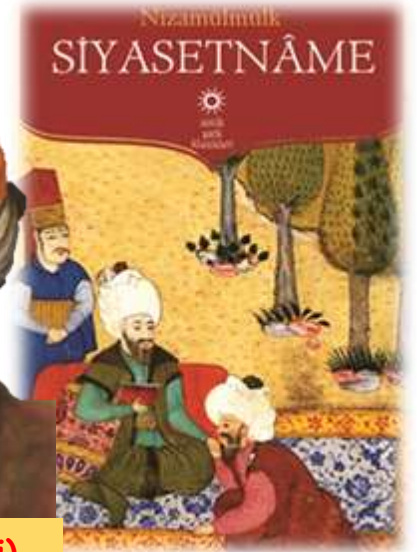

Melikşah (temsili)

- Melikşah Dönemi, devletin **sınırlarının** doğuda **Orta Asya'dan** batıda **Marmara ve Ege Denizi'ne**, kuzeyde **Aral Gölü'nden** güneyde **Umman Denizi'ne** kadar genişlediği **en parlak ve güçlü dönemdir**.
- Dönemin en ünlü veziri **NİZAMÜLMÜKTÜR**.
- Nizâmülmülk, Selçuklu Sultanları **Alparslan ve Melikşah Dönemi'nde** görev yapmıştır.
- Kendi adını taşıyan **Nizamiye Medreseleri'ni** kurmuştur.
- Nizamülmülk'ün devlet işleri, devlete ve hükmetmeye dair temel ilke ve düşüncelere yer aldığı **SİYASETNAME** adlı eseri vardır.

Nizamülmülk (temsili)

Sultan Melikşah'tan sonra gelişen bazı olaylar Selçuklu Devleti'ni zayıflattı. **Sultan Sencer Dönemi'nde** **Karahitaylarla** yapılan **Katvan Savaşı'nda** **yenilen** Büyük Selçuklu Devleti yıkılma sürecine girdi. Son hükümdar Sultan Sencer'in 1157'de ölümü ile Büyük Selçuklu Devleti yıkılarak tarih sahnesinden çekildi.

ANADOLUDA KURULAN BİRİNCİ BEYLİKLER

Malazgirt savaşından sonra sultan Alparslan komutanlarına Anadolu'nun fethi emrini vermiştir. Bu olaydan sonra Erzurum civarında **Saltuklular**, Erzincan ve Sivas Divriği civarında **Mengücekliler**, Kayseri ve civarında **Danışmentliler**, Mardin ve civarında **Artuklular**, İzmir civarında **Çaka Beyliği**, kurulmuştur.

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS

YENİ YURT ANADOLU

SALTUKLULAR (1072-1202)

- **Ebulkasım Saltuk** tarafından **Erzurum** ve çevresinde kuruldu.
- **Ermeni ve Gürcülerle** mücadele ederek Türklerin Anadolu'ya yerleşmesini sağladı.
- **Anadolu'da kurulan ilk Türk beyliğidir.**
- Günümüze kadar gelen Saltuklu eserleri; **Erzurum Kale Camisi, Mama Hatun Külliyesi ve Emir Saltuk Türbesi'dir**

Mama Hatun Külliyesi

Üç Kümbetler

DANIŞMENTLİLER (1080-1178)

- **Danışment Ahmet Gazi** tarafından **Sivas, Tokat, Kayseri**, ve çevresinde kurulmuştur.
- Anadolu'da kurulan ilk Türk beylikleri içerisinde **en güçlü beyliktir.**
- Tokat Niksar'da bulunan **Yağıbasan Medresesi Anadolu'daki ilk medresedir**

Yağıbasan Medresesi

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS YENİ YURT ANADOLU

MENGÜCEKLİLER (1080-1228)

- Mengücek Gazi tarafından Erzincan, Kemah, Divriği çevresinde kuruldu.
- Divriği Ulu Cami ve Darüşşifası en önemli eserleridir. Sivas Divriği'de bulunan bu tarihî eser UNESCO tarafından 1985 yılında Dünya Miras Listesi'ne alınmıştır. Divriği Ulu Cami, Anadolu'daki ilk külliyesidir.

Divriği Ulu Cami

ARTUKLULAR (1102-1409)

- Alparslan'ın komutanı Artuk Bey'in torunları tarafından Harput, Diyarbakır, Mardin ve çevresinde kurulmuştur.
- Üç kola ayrılan beylikten kalan eserler Malabadi Köprüsü (Diyarbakır), Mardin Hatuniye Medresesi, Diyarbakır Ulu Camidir

Hatuniye Medresesi

Malabadi köprüsü

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS YENİ YURT ANADOLU

ÇAKA BEYLİĞİ (1081-1093)

- **Çaka Bey** tarafından **İzmir** ve çevresinde kurulmuştur. **Denizcilikle uğraşan ilk** beyliktir. **Çaka Bey** de ilk Türk denizcisidir

TÜRKİYE (ANADOLU) SELÇUKLU DEVLETİ (1077-1308)

Kutalmışoğlu
Süleyman Şah (temsili)

Büyük Selçuklu hükümdar ailesinden **Kutalmışoğlu Süleyman Şah** (I. Süleyman Şah), 1075'te İznik'i ele geçirdi. 1077 yılında da **İznik'i** başkent yaparak **Türkiye Selçuklu Devleti**'ni resmen kurdu.

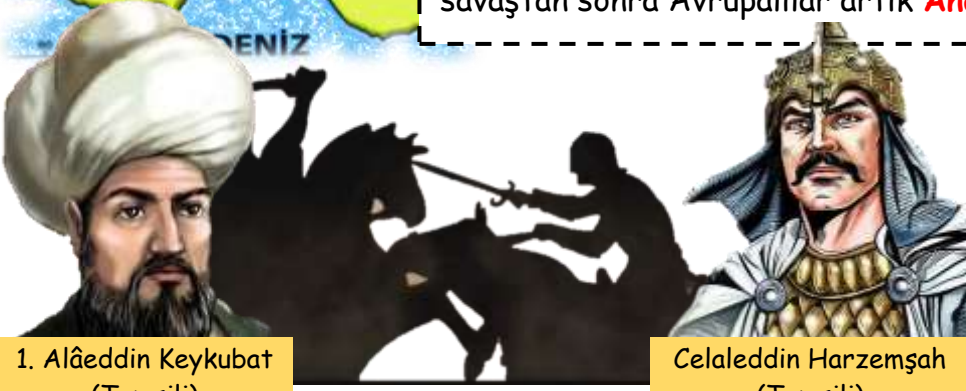
6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS YENİ YURT ANADOLU

MİRYOKEFELON SAVAŞI (1176)

II. Kılıçaslan döneminde Bizans, Türkleri Anadolu'dan atmak amacıyla harekete geçti. Miryokephalon'da yapılan mücadeleyi Anadolu Selçuklu devleti kazandı. Miryokephalon Savaşı'nda (1176) zafere ulaşan Türklerin Anadolu'daki hâkimiyetleri kesinleşirken Bizans'ın Anadolu'yu alma ümidi sona erdi. Bu savaştan sonra Avrupalılar artık Anadolu'ya Türkiye demeye başladı.

1. Alâeddin Keykubat
(Temsili)

Celaleddin Harzemşah
(Temsili)

YASSI ÇEMEN SAVAŞI (1230)

1. Alâeddin Keykubat Dönemi'nde, Celaleddin Harzemşah'ın Türkiye Selçuklu Devleti'ne ait Ahlat'a saldırması üzerine iki Türk hükümdarı karşı karşıya geldi. Yassı Çemen Savaşı (1230) sonucunda Celaleddin Harzemşah yenildi. Bir yıl sonra Celaleddin Harzemşah'ın ölümüyle Harzemşah Devleti yıkıldı ve Türkiye Selçuklu Devleti ile Moğollar komşu oldu.

KÖSEDAĞ SAVAŞINDA (1243)

Anadolu'ya hakim olmak isteyen Moğollar ile Türkiye Selçuklu Devleti Köseadağ Savaşında (1243) karşı karşıya geldi ve savaşı Moğollar kazandı. Türkiye Selçuklu Devleti yıkılış sürecine girdi, Anadolu'daki siyasi birlik bozuldu ve İkinci Beylikler Dönemi'ne girildi.

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS YENİ YURT ANADOLU

ANADOLU SELÇUKLU DEVLETİ KÜLTÜR MEDENİYETİ

Türkiye Selçuklu Devleti, her alanda en gelişmiş dönemini **Alâeddin Keykubad** zamanında yaşamıştır. Türkiye Selçuklularının XII. Yüzyılın ortalarından itibaren Anadolu'da oluşturdukları güven ortamı, **Anadolu'yu kültür ve medeniyet merkezi** hâline getirmiştir

Türkiye Selçuklu Devleti Bilim ve kültürün gelişmesi için gayret göstermiştir. Bu amaçla Selçuklu sultanları, vezir ve emirleri birçok **medrese inşa** ettirmiştir. Kayseri'deki **Gevher Nesibe Şifahanesi**, Konya'daki **İnce Minareli Medrese**, Kırşehir'deki **Cacabey Medresesi**, Erzurum'daki **Yakutiye Medresesi** ve Anadolu'da inşa edilen birçok medrese buna örnektir.

Erzurum Yakutiye medresesi

Gevher Nesibe Şifahanesi-Kayseri

Medreseler genellikle **merkezinde cami**, etrafında hamam, şifahane (hastane), kütüphane gibi yapıların olduğu **külliye** adı verilen yapı topluluğunun içerisinde bulunurdu. Bunlar da birer ilim irfan yuvasıydı. İmar edilen bu yapılar **Anadolu'nun kültür hayatının gelişmesinde önemli** katkılarda bulundu.

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS YENİ YURT ANADOLU

Haçlı Seferleri'nin sürdüğü savaş ortamında ticaret kesintiye uğradı. Ticareti yeniden canlandırmak için Türkiye Selçukluları ticaret yollarının güvenliğini sağladılar. Kervanların konaklaması için **kervansaraylar** yaptırıldılar. Bu kervansaraylarda kalan tüccarların dinlenme, beslenme, sağlık ve temizlik ihtiyaçları üç gün boyunca ücretsiz olarak karşılanırdı.

Türkiye Selçukluları ticaret yollarında zarara uğrayan tüccarların kayıplarını karşılayarak **ilk sigorta uygulamasını** hayata geçirdiler.

Sultan Hanı (Kervansaray)-Aksaray

Mevlâna

Hacı Bektaş Veli

Yunus Emre

Ahi Evran

Anadolu'ya gelen Türkler Anadolu'da birçok **sosyal ve kültürel teşkilatlar** kurmuştur. Bunlardan biri de çeşitli meslek gruplarını bir araya getiren ve bir esnaf teşkilatı olan **Ahi Teşkilatı'dır**. Ahi Evran ve kurmuş olduğu Ahi Teşkilatı, Anadolu toprakları üzerinde barış ve huzurun tesisinde önemli roller üstlenmiştir.

Anadolu'nun yurt edinilmesinde mutasavvıflar etkili olmuştur. **Mevlânâ Celâleddini Rûmî, Hacı Bektaş Veli, Yunus Emre** vb. sufiler ile **Ahi Evran ve Nasreddin Hoca** gibi düşünürler Anadolu Türklüğünün Moğol istilasını nedeniyle zor günler geçirdiği dönemde eserleri ve samimi sohbetleriyle halka yol gösterdiler.

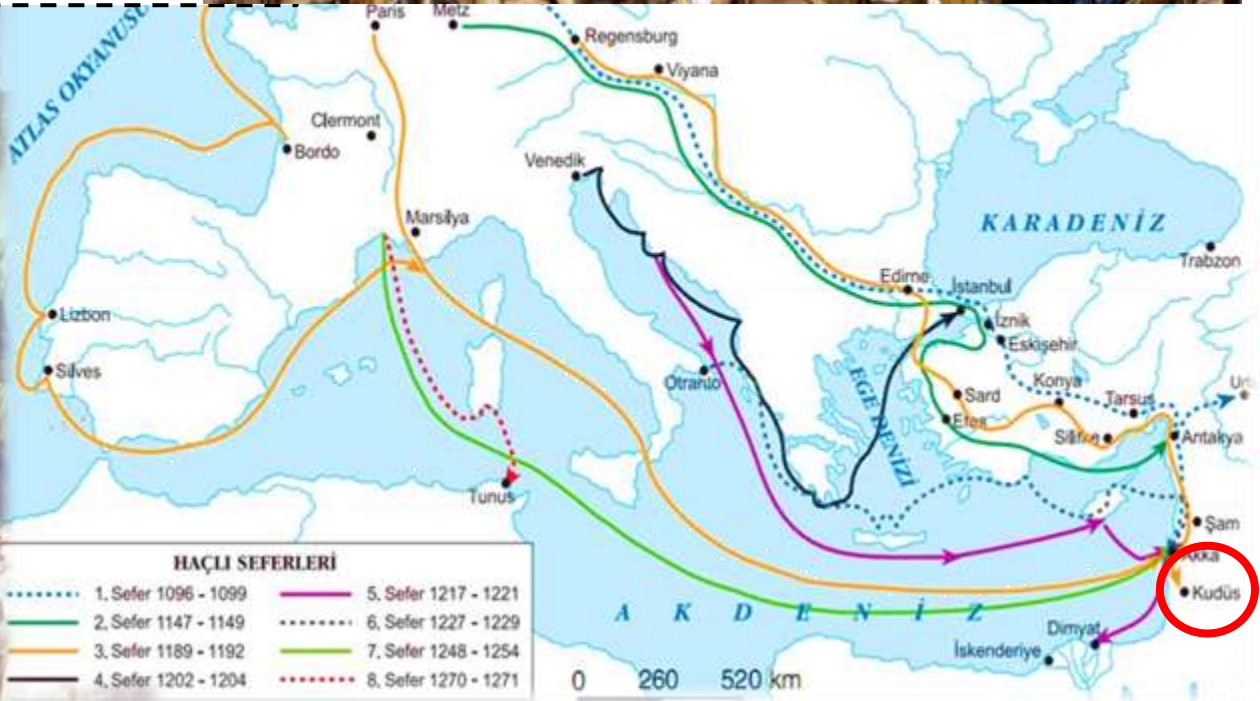
6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS YENİ YURT ANADOLU

HAÇLI SEFERLERİ

Hristiyan Avrupa'nın birleşerek Müslümanlar üzerine yaptıkları seferlere "**Haçlı Seferleri**" denir. Haçlı Seferleri 11. Yüzyılın sonlarında başlayıp 13. yüzyıla kadar devam etmiştir. Bu seferler **görünüşte Kudüs'ü alma amacıyla** yönelik olsa da Avrupa'nın o dönemdeki **ekonomik, siyasi, sosyal ve dinî sorunlara çözüm** bulmak amacıyla başlatılmıştır. 1096 ile 1270 yılları arasında **sekiz sefer** olsa da ilk **dört tanesi Anadolu üzerinden** geçtiği için Türk tarihi açısından önemlidir.

Haçlı denmesinin temel nedeni savaşa katılanların haç işareti taşımasıdır.

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS YENİ YURT ANADOLU

HAÇLI SEFERLERİNİN NEDENLERİ

Siyasi Neden

- Bizanslıların Türklere karşı Avrupa'dan yardım istemesi
- Avrupalıların Türklerin batıya doğru ilerleyişini durdurmak istemesi
- Derebeyliklerin güçlerini artırmak istemeleri

Ekonomik Neden

- Fakir olan Avrupalıların İslam dünyasının zenginliklerine sahip olmak istemeleri (Asıl neden)
- Müslümanların kontrolündeki İpek ve Baharat Yolu'nu ele geçirmek istemeleri

Dini Neden

- Müslümanların elinde bulunan kutsal yerlerin (Kudüs ve çevresi) geri alınmak istenmesi.
- Hristiyanlığı yaymak isteyen Kuluni tarikatının çalışması
- Papa ve din adamlarının gücünü arttırma istemeği

Sosyal Neden

- Yoksul ve topraksız olan köylülerin, yeni topraklar ve zenginlikler elde etmek istemeleri
- Şövalyelerin, şan, şöhret ve macera isteği

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS YENİ YURT ANADOLU

BİRİNCİ HAÇLI SEFERİ

Başarıya ulaşan tek haçlı seferdir. Anadolu Selçuklu Devletini Yenilgiye uğratan haçlılar **İznik'i** ele geçirdiler. Haçlılar **Kudüs, Urfa ve Antakya** gibi kutsal kabul ettikleri yerleri almışlardır. Türkiye Selçuklu Devleti **başkentini Konya'ya** taşıdı.

İKİNCİ HAÇLI SEFERİ

Urfa'nın Müslümanlar tarafından geri alınması üzerine düzenlenmiştir. Anadolu Selçuklu Sultanı Sultan Mesud Haçlı ordusunu mağlup etmiştir. Haçlılar başarısız olmuştur.

ÜÇÜNCÜ HAÇLI SEFERİ

Eyyübi Devleti **Sultanı Selahaddin Eyyubi'nin Kudüs'ü alması** üzerine düzenlenmiştir. Alman imparatoru Friedrich Barbarossa Silifke yakınlarında boğulunca **sefer başarısız olmuştur.** Denizden Kuduse ulaşanları **Selahattin Eyyubi yenilgiye** uğratmıştır.

DÖRDÜNCÜ HAÇLI SEFERİ

Kudüs'ü geri almak için düzenlenmişse de **sefer amacının dışına çıkmıştır.** İstanbulun zenginliği karşısında İstanbul'a yönelmişler ve Bizans hanedanını kovarak **Latin Krallığı** kurmuşlardır.

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS YENİ YURT ANADOLU

HAÇLI SEFERLERİNİN SONUÇLARI

Siyasi Sonuç

- Sefer sırasında pek çok derebeyin ölmesi üzerine **derebeylik (Feodalite) sistemi** zayıflamaya merkezi krallıklar güçlenmeye başladı.
- **Türk ilerleyişi** devam etti.

Dini Sonuç

- **Kilise ve din adamlarına** olan **güven** ilk defa sarsıldı.
- **Kilise ve papalık** ilk defa **güç kaybetmeye** başladı.
- **Türklerin** İslam dünyasında **itibarı arttı**.

Ekonomik Sosyal ve Teknik Sonuç

- Doğu batı **ticareti arttı**. Buna bağlı olarak **Akdeniz kıyısında bulunan limanların** önem kazandı.
- Ticaret sonucunda Avrupa'da ticaretle uğraşan **burjuvalar zenginleşti**.
- **Barut, pusula, kâğıt, matbaa** gibi teknik buluşlar **Avrupa'ya taşındı**. Bunlar Avrupa medeniyetinin gelişmesini sağladı.
- **Derebeyler savaşta öldüğü için** halk arasında **sınıf farkları azaldı**.

6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS TARİHİ TİCARET YOLLARI

Tarih boyunca insanlar **ürettiklerini ticaret yolları aracılığıyla taşıdılar** ve sattılar. İpek ve Baharat Yolu da insanlık tarihinin en eski ve önemli ticaret yollarındandır. Kıtaları birbirine bağlayan ve **medeniyetlerin gelişmesini sağlayan ticaret**, bu ticaret yolları üzerinden yüzyıllarca devam etmiştir. Bu ticaret yolları günümüzde önemini kaybetmiş olsa da o **dönemin devletleri bu yolların denetimini ele geçirmek için birçok savaşlar** yapmışlardır.

İPEK YOLU

Çin'in Xi'an (Şian) kentinden başlayarak Hazar Denizi'nin güneyinden ve kuzeyinden iki kol hâlinde **Avrupa'ya uzanan** tarihî ticaret yoludur.

İpek Yolu sadece **ipeğin değil deri, porselen, mücevher vb.** değerli birçok malın taşındığı bir yol olmuştur. Bu yol sadece ticari anlamda değil, **kültürel etkileşim** anlamında da yol üzerinde bulunan devletlerin birbirlerinden etkilenmesine neden olmuştur.

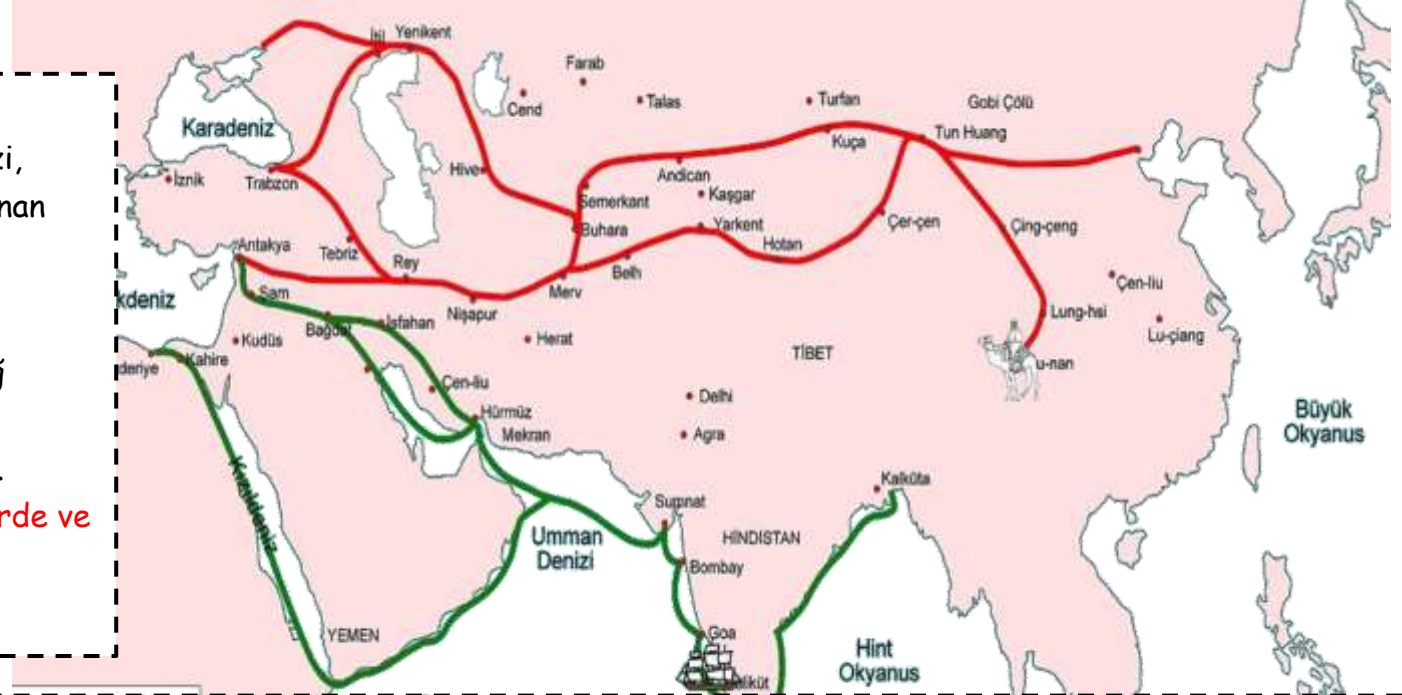
6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

2.ÜNİTE KÜLTÜR VE MİRAS TARİHİ TİCARET YOLLARI

BAHARAT YOLU

Güneydoğu Asya'dan (Çin, Hindistan) başlayarak kara ve deniz yolu ile Basra Körfezi, Mısır'a ve Anadolu'ya oradan da Avrupa'ya uzanan önemli bir ticaret yoludur.

Karabiber, zerdeçal, tarçın, yenibahar, zencefil, karanfil vb. baharat türleri Orta Çağ Avrupa'sında da çok önemliydi. Bu baharatlar Avrupalı zenginlerin de vazgeçilmez tatlarıydı. Sadece sofralarda değil eczacılıkta, parfümlerde ve tütüsülerde de kullanılıyordu.

Devletler ticareti geliştirmek için **Kervansaraylar** inşa etmiş, güvenliği sağlamak için yol boyunca **karakollar** yapmıştır. Anadolu Selçuklu Devleti ticari ürünleri **Sigortalamıştır**, kervansaraylarda **konaklamayı üç güne kadar ücretsiz** hale getirmiştir.

Ticaret yollarına hakim olanlar buradan yapılan **ticaretten pay aldığı** için bu yollar **tarih boyunca mücadele** kaynağı olmuştur. Bu yolların en önemli katkılarından biriside kültürel ve bilimsel etkileşimdir. İnsanlar bu ticaret sayesinde bilimden sanata birçok bilgiyi doğudan batıya taşımışlardır.

Ancak bu yollar **Coğrafi keşiflerle** dünyanın yuvarlak olduğu keşfedilmesi ve yeni yolların bulunması ile yavaş yavaş **önemini yitirmiştir**.